

Masarykova univerzita v Brně

Filozofická fakulta

Psychologie

Seminární práce z předmětu:

Psychologie sebeobrany

Bohdana Kopciová
231606
II. ročník

Proč je v nás tolik zla ...

Je člověk od přírody zlý a agresivní tvor? Dokáže se vzepřít své nátuře a zcela přizpůsobit své chování prostředí navzdory svým přirozeným sklonům?

Jak lze vysvětlit fakt, že lidé po úrazech mozku a konkrétních poškozeních mozkové kůry diametrálně mění své chování, změní celou svou osobnost, přičemž jejich inteligence zůstává nezměněna? Takoví jedinci se mění v agresory, kteří naprosto ztrácejí schopnost rozeznávat dobro od zla...

Takovéto změny osobnosti jsou popisovány zejména po poškození nebo po cíleném neurochirurgickém zásahu do předního laloku. Jedinec tímto ztrácí sebekontrolu, stává se impulsivní, neumí se rozhodovat, chová se nepřiměřeně situacím, ve kterých se ocitá, vytrácejí se emocionální reakce na podněty, které normálně tyto reakce vyvolávají.

Pokud se u násilníků a vrahů u počítačové tomografie projeví poškození mozku, nejčastěji se jedná o poškození právě těchto oblastí nebo jejich propojení s limbickým systémem. I výzkumy na zvířatech potvrzují tento fakt, čímž se anatomie agrese zdá být z velké části prozkoumána.

Ale to, že známe anatomii mozku, nám ještě neumožňuje celkové pochopení všech jeho funkcí. Na prožívání emocí se totiž z velké části podílejí i komplikované chemické procesy. Ještě ani nejsou prozkoumány všechny neurotransmitery, které se na těchto procesech v mozku podílejí a stejně je orientace v jejich vzájemném působení značně komplikovaná. Hněv, strach, ale také pozitivní pocit jako je radost mohou být regulovány stejnými mozkovými strukturami, liší se ale v nervových drahách a působením odlišných neurotransmiterů.

Serotonin je transmitter, který šíří nervové impulsy mezi mozkovými buňkami. Agresivní osoby mají sníženou hladinu tohoto transmitteru. Také muži mají jeho hladinu značně nižší než ženy, což z části vysvětluje fakt, proč jsou muži ve všech kulturách agresivnější než ženy. I když na téma biochemie agrese se toho ještě příliš mnoho neví, z výzkumů na zvířatech již existují důležité důkazy, že neurotransmitterem, který ovlivňuje projevy agrese, je právě serotonin. Hladina serotoninu tak může sloužit k prognóze agresivního chování. Nesmíme ale opomenout fakt, že hladina serotoninu v mozkomíšním moku, v moči a krvi je pouze přibližným indikátorem jeho reálné hladiny v mozku, která se navíc může lišit v jeho jednotlivých strukturách.

Velký rozruch v posledních letech způsobil objev, který dokazuje, že na agresi má vliv také oxid dusný. Tuto substanci vytváří gen, který média nazvaly gen agresivity. Myši zbavené tohoto genu se vyvíjely zcela normálně, měly však nepochybné sklony k agresivnímu chování. Zatím však není známo, zda by se podobné účinky projevily také u lidí. Stejně tak se neví, zda neexistují přirozené mutace tohoto genu.

Není to ale první gen, který se spojuje s agresivním chováním. V roce 1993 vědci podrobili genetické analýze rodinu, ve které muži po několik generací páchali násilné zločiny, vraždy a trpěli nekontrolovatelnými nápady vzteku. U všech 14 mužů z této rodiny se našly zmutované formy genu monoaminoxidázy A (MAO). Tato mutace způsobuje narušení

rozkladu serotoninu a jak je již známo, jeho nízká hladina má vliv na nárůst agresivního chování.

Později se vědci snažili tuto hypotézu potvrdit zkoumáním většího vzorku agresivních jedinců. U žádného z nich však podobnou mutaci nenalezli. Byly tedy vyvozeny závěry, že je velmi nepravděpodobné, aby jediný gen měl přímý vliv na tak komplexní jev, jakým je agrese.

Vědci se o genetický původ agrese zajímali od nepaměti. V 60. letech se uskutečnilo mnoho výzkumů na trestancích. Tyto výzkumy byly zaměřeny na chromozomální anomálie. Hypotézy, že za všechno zlo je zodpovědný dodatečný chromosom Y, se nepotvrdily. Tento dodatečný chromosom totiž způsobuje snížení inteligence, což je hlavním důvodem, proč se tito muži častěji ocitají ve vězení.

Ani výzkumy na jednovaječných dvojčatech nerozhodly zcela všechny spory kolem genetického původu agrese. Jednovaječná dvojčata však vykazují třikrát častěji identické sklony k agresi oproti dvouvaječným dvojčatům, což poukazuje na velký vliv biologických faktorů. Tento fakt potvrzují i známé Mednickovy výzkumy s 6 tisíci adoptovanými dětmi, které vykazují, že výrazně častěji páchají agresivní činy jedinci, jejichž biologičtí otcí byli také zločinci. Podle těchto poznatků tedy prostředí nemá tak velký vliv jako vrozené dispozice.

Většina vědců se ale shoduje na přístupu, že ačkoli má člověk ustálenou kombinaci genů, tato kombinace ho zcela jistě nepředurčuje k agresivnímu chování. Chování totiž nelze zdědit jako takové, ale utváří se během vývoje jedince.

Jaké jsou tedy další faktory, které mají vliv na vznik agresivního chování?

V historii se objevují spousty teorií, které se snaží tento problém vyřešit.

Jednou z nejpobulárnějších je teorie J.Dollarda a N.Millera. Tvrdí, že agrese je výsledkem prožití frustrace, frustrace totiž vždy vede k projevům agrese. V dnešní době je již známo, že následky frustrace mohou být různé. Je však zřejmé, že člověk prožívající frustraci je náchylnější k agresivním emocím a následným projevům agrese.

Albert Bandura experimentálně potvrdil, že u dětí pouhé přihlížení agresi podporuje agresivní chování v budoucnu. Z velké části se vzorce agresivního chování utváří v procesu modelování - napodobování agresivního chování.

Velké procento agresivních dětí a budoucích zločinců vyrůstalo v rodinách, kde obvyklým způsobem komunikace byla agrese. Existuje korelace mezi způsobem řešení manželských problémů a řešením konfliktů mezi sourozenci :

Rodiče - kteří se často hádají a mají tendence bít své děti -> děti se potom bijí mezi sebou.

Rodiče, kteří často trestají své děti, jim dávají nevědomky najevo, že odměněno bude pouze chování podle rodičovských vzorů. Bitím pak dávají dítěti signál, že agrese je požadovaný jev. Právě proto bývají týrané děti agresivní na své kamarády a pěstouny.

V současnosti jednu z hlavních rolí v procesu modelování agrese má televize a jiná média. Děti prohlížející si agresivní scény v TV mají tendence k agresivnímu chování a také

v budoucnu mají sklon akceptovat agresi v okolí. Prohlížení násilných scén diváka emocionálně znecitlivuje, ten pak zkráceně vnímá známky bolesti a utrpení u druhých lidí. Společenské chování je regulováno množstvím norem a standardů, které agresi potlačují. Existují však skupiny, podkultury a dokonce kultury, které podporují agresivní a antisociální chování.

Pro formování chování jsou neobvykle důležité normy a standardy, které fungují v rodině, ve které vyrůstáme. Naše chování vyžaduje neustále značnou sebekontrolu. Ta se však nevyvine dostatečně, pokud výchovné chování není důsledné, pokud normy a standardy v rodině nejsou správně dodržovány.

V některých případech se také stává, že správně fungující sebekontrola je oslabena nebo zcela zaniká. Tomu jsou nápomocny faktory jako pocit anonymity, rozptýlení zodpovědnosti, jednání ve skupině, stav po požití drog nebo alkoholu. Tendence k agresivnímu jednání zvyšuje také třeba vysoká teplota prostředí nebo situace, ve které pobývá velké množství lidí v malém prostoru. Samozřejmě všechny tyto faktory se vzájemně ovlivňují a jsou i ve vzájemných interakcích s biologickými faktory.

Ne všechny vztahy mezi faktory způsobujícími agresi byly dosud objasněny, ale známe jich již dostatečně mnoho, abychom mohli některé tyto vztahy ovlivnit výchovou a sociálním působením. Příroda nám dala neurobiologické mechanismy, díky kterým můžeme jednat agresivně, ale dala nám také takové, kterými můžeme toto jednání kontrolovat.